

ris remedium contra originale peccatum adhiberi non potuit nisi per virtutem mediatoris Dei et hominis Jesu Christi. Fides ergo antiquorum cum aliqua protestatione fidei valebat parvulis ad salutem, non prout erat quidam actus meritorius creditum (unde non requirebatur quod esset actus fidei formate), sed ex parte rei credite, scilicet ipsius mediatoris. Sic enim et sacramenta, quæ postea sunt instituta, valent, in quantum sunt quedam fidei protestationes; unde non sequitur quod infidelitas parentum filiis noceret, nisi per accidens, sicut removens remedium peccati.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod imaginatio est vis quedam in organo corporali; unde ad speciem imaginatam mutatur spiritus corporeus, in quo fundatur vis formativa, quæ operatur in semine; et ideo interdum aliqua imitatio fit in prole ex imaginatione parentis in ipso coitu, si sit fortis. Sed infectio peccati, maxime actualis, totaliter manet in anima, et non pertinet ad corpus. Unde non est simile.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod ratio illa procedit ceteris paribus.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod ratio illa procedit de transitu peccati quantum ad poenam corporalem.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod magis contraheret homo peccatum a proximo parente quam a primo, si per peccatum proximi parentis tolleretur aliquod donum nature, sicut per peccatum primi parentis est ablatum.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod ille qui fornicatur, dicitur peccare in corpus suum, non quia macula hujus peccati sit in corpore, immo est in anima, sicut et gratia cui opponitur; sed quia completur hoc peccatum in corporis delectatione, et in quadam corporis resolutione; quod in nullo alio peccato contingit. Nam in peccato gula non fit aliqua resolutio corporalis; in peccatis vero spiritualibus non est delectatio corporalis.

QUÆSTIO V

DE PENA ORIGINALIS PECCATI

(In quinque articulos divisa.)

Primo enim quæritur, utrum pœna originalis peccati sit carentia divinæ visionis; 2° utrum peccato originali debeatur pœna sensibilis; 3° utrum patientiam afflictionem interioris doloris qui deeedunt cum solo originali; 4° utrum mors et alii defectus hujus vite sint pœnæ originalis peccati; 5° utrum mors et hujusmodi defectus sint homini naturales.

ARTICULUS PRIMUS. — Utrum pœna originalis peccati sit carentia divinæ visionis.

Quæstio est de pœna originalis peccati. Et primo quæritur, utrum sit conveniens pœna originalis peccati carentia visionis divinæ. Et videtur quod non. Quia, ut dicitur II Physic. (com. LXII), frustra est quod est ad finem quem non consequitur. Sed homo naturaliter ordinatur ad beatitudinem sicut ad finem ultimum: quæ quidem beatitudo in divina visione consistit. Ergo frustra est homo, si non perveniat ad visionem divinam. Sed Deus propter peccatum originale non destitit causare hominum generationem, ut Damascenus dicit. Cum ergo in operibus Dei nihil sit frustra, videtur quod homo propter peccatum quod ex sua origine contrahit non incurrat reatum carentiæ visionis divinæ.

2. Præterea, Ezech., XVIII, 4, dicitur: *Omnes anime mee sunt: sicut anima filii mea est, ita et anima patris mea est.* Ex quo potest accipi, quod omnes anime immediate sunt a Deo create, et quod una non traducitur ab alia. Ergo pœna quæ tantum pertinet ad animam, non debet aliquis puniri pro peccato originali, quod a primo parente traducitur. Sed carentia divinæ visionis est pœna ad solam animam pertinens, sicut et ipsa visio divina solius anime est. Ergo carentia divinæ visionis non est pœna debita originali peccato.

3. Præterea, Augustinus dicit in Enchir. (cap. XCIII), quod mitissima est pœna eorum qui pro solo peccato originali puniuntur. Sed Chrysostomus dicit super Matth. (homil. XLVII ad popul. Antioch.), quod carentia divinæ visionis est maxima pœnarum, et intolerabilior quam gehenna. Ergo carentia visionis divinæ non est conveniens pœna originalis peccati.

4. Sed diceretur, quod sola carentia visionis divinæ est minor pœna quam carentia visionis divinæ cum pœna sensus, quæ debetur peccato actuali. — Sed contra, pœna, cum sit quoddam malum, in privatione alicujus boni consistit. Sed proportio privationum ad invicem est sicut proportio eorum quæ privantur; sic enim surditas se habet ad cæcitatem sicut auditus ad visum. Sed per carentiam divinæ visionis privatur homo Deo, per pœnam autem sensus privatur quodam bono creato, scilicet sensus delectatione, vel aliquo hujusmodi. Bonum autem creatum additum bono increato, non facit magis beatum: dicit enim Augustinus in lib. Confess. (V, cap. IV), ad Deum loquens: *Qui te et illa novit, scilicet creaturas, non propter illa beator, sed propter te solum beatus.* Ergo qui privatur bono increato solo per carentiam visionis divinæ, non est minus miser quam ille qui cum hoc patitur pœnam sensus.

5. Sed dicendum, quod licet non sit minus beatus quantum ad premium essentialē, est tamen minus beatus quantum ad

præmium accidentale. — Sed contra, præmium accidentale accidentaliter se habet ad beatitudinem. Sed per intensiorem accidentis non intenditur id cuius est accidens; non enim si homo est magis albus, propter hoc fit magis homo. Ergo beatitudo, quæ essentialiter consistit in fruitione summi boni, non intenditur per quodcumque bonum creatum additum.

6. Præterea, cum bonum increatum in infinitum excedat bonum creatum, comparatur bonum creatum ad bonum increatum sicut punctus ad lineam. Sed linea non efficitur maior per adjectionem puncti. Ergo nec per additionem boni creati fit maior beatitudo, quæ consistit in fruitione boni increati.

7. Sed dicendum, quod quamvis Deus sit bonum infinitum, tamen visio Dei non est bonum infinitum, quia Deus ab intellectu creato finite videtur; et ita qui privatur visione divina non privatur bono infinito. — Sed contra, cuiuscumque subtrahitur sua perfectio, privatur sua perfectione. Sed visio est perfectio videntis. Ergo cuiuscumque subtrahitur visio, privatur ipso viso; et sic cum ipsum visum sit bonum infinitum, qui privatur Dei visione privatur bono infinito.

8. Præterea, ipse Deus est hominis merces, qui ad Abraham dixit: *Ego Dominus merces magna nimis*, Gen., xv, 1. Ergo qui privatur ultima mercede, quæ consistit in divina visione, privatur ipso Deo qui est bonum infinitum.

9. Præterea, peccato originali debetur minor poena quam peccato veniali; alioquin poena peccati originalis non esset mitissima, ut dicit Augustinus. Sed peccato veniali debetur poena sensibilis, non autem carentia visionis divinæ. Cum ergo indubitanter carentia visionis divinæ sine poena sensus sit maior poena quam poena sensus sine carentia visionis divinæ, videtur quod peccato originali non debeatur pro poena carentia visionis divinæ.

10. Sed dicendum quod peccato veniali debetur carentia divinæ visionis ad tempus, sicut et poena sensus. — Sed contra, æternitas addita plus aggravat poenam carentiæ visionis divinæ quam poena sensibilis temporalis; unde nullus tam male (1) dispositus est qui non vellet potius quamcumque poenam temporalem subire quam perpetua visione divina carere. Si ergo peccatum originale puniatur perpetua carentia visionis divinæ, magis puniatur quam peccatum veniale; et ita non est mitissima eorum poena.

11. Præterea, secundo leges dicimus: *Dignus est misericordia qui alieno vitio laboravit*. Sed ille qui puniatur pro solo peccato originali, laboravit alieno vitio, scilicet primi parentis. Ergo dignus est misericordia. Non ergo ei debetur poena gravissima, quæ est carentia visionis divinæ.

12. Præterea, Augustinus dicit in lib. de duabus Animabus

(1) *At bene.*

(cap xi, circa princ.): *Reum tenere quemcumque quia non fecit quod facere non potuit, summe iniustitie et insavie est. Sed nihil tale cadit in Deum. Cum ergo puer qui nascitur, vitare non potuerit originale peccatum, videtur quod ex hoc non incurrat reatum alicujus poenæ.*

13. Præterea, peccatum originale est privatio originalis justitiæ, ut Augustinus (Anselmus in lib. de peccato Origin.) dicit. Sed habenti originale iustitiam, cum possit non habere gratiam, non debetur visio divina. Ergo nec peccato originali respondet perpetua carentia visionis divinæ.

14. Præterea, ut legitur Genes., iii, 12, Adam se excusavit dicens: *Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi et comedi*; fuisseque sufficiens excusatio, et poenam non mereretur, si suggestioni mulieris resistere non potuisset. Sed Deus dedit carnem animæ, cujus infectioni resistere non potest. Ergo non videtur quod ex hoc obligetur ad aliquam poenam.

15. Præterea, homini in naturalibus constituto, etiam si nunquam peccasset, deberetur ei carentia visionis divinæ, ad quam pervenire non potuit nisi per gratiam. Sed poena proprie debetur peccato. Ergo carentia visionis divinæ non potest dici poena peccati originalis.

Sed contra est quod Gregorius dicit in IV Moralium (cap. xxiv, in novis exemp.): *Peregrina mens lucem, ut est, videre non valet, quia hanc ei captivitas sue damnationis abscondit.*

Præterea, Innocentius III dicit in Decretalibus (lib. III, tit. xlii, cap. *Majores*), quod originali peccato debetur pro poena carentia visionis divinæ.

Respondeo dicendum, quod conveniens poena originalis peccati est carentia visionis divinæ. Ad cuius evidentiã considerandum est, quod cum ad perfectionem alicujus rei duo pertinere videantur; quorum primum est quod sit capax alicujus boni magni, vel actu habeat illud; aliud vero est quod exteriori auxilio non indigeat in nullo vel in paucis: prima conditio præponderat secundæ: multo enim melius est quod est capax magni boni, quamvis ad illud obtinendum indigeat multis auxiliis, quam illud quod non est capax nisi parvi boni, quod tamen absque exteriori auxilio vel cum paucis auxiliis consequi potest; sicut melius dispositum dicimus esse corpus alicujus hominis si possit consequi perfectam sanitatem, licet multis auxiliis medicinæ, quam si possit consequi solum sanitatem quandam imperfectam absque auxilio medicinæ. Creatura ergo rationalis in hoc præminet omni creaturæ, quod capax est summi boni per divinam visionem et fruitionem, licet ad hoc consequendum nature propriæ principia non sufficient, sed ad hoc indigeat auxilio divinæ gratiæ. Sed circa hoc considerandum est, quod aliquid divinum auxilium necessarium

est communiter omni creaturæ rationali, scilicet auxilium gratiæ gratum facientis, qua quælibet creatura rationalis indiget, ut possit pervenire ad beatitudinem perfectam secundum illud Apostoli ad Rom., vi, 23 : *Gratia Dei vita æterna*. Sed præter hoc auxilium necessarium fuit homini aliud supernaturale auxilium, ratione suæ compositionis. Est enim homo compositus ex anima et corpore, et ex natura intellectuali et sensibil; quæ quodammodo si suæ naturæ relinquatur, intellectum aggravant et impediunt, ne libere ad summum fastigium contemplationis pervenire possit. Hoc autem auxilium fuit originalis justitia, per quam mens hominis si subderetur Deo, ei subderentur totaliter inferiores vires et ipsum corpus, neque ratio impediretur quominus posset in Deum tendere. Et sicut corpus est propter animam, et sensus propter intellectum; ita hoc auxilium, quo continetur corpus sub anima, et vires sensitivæ sub mente intellectuali, est quasi dispositio quædam ad illud auxilium quo mens humana ordinatur ad videndum Deum et ad fruendum ipso. Hoc autem auxilium originalis justitiæ subtrahitur per peccatum originale, ut supra ostensum est. Cum autem aliquis peccando abjicit a se illud per quod disponebatur ad aliquod bonum acquirendum, meretur ut ei subtrahatur illud bonum ad quod obtinendum disponebatur, et ipsa subtractio illius boni est conveniens poena ejus : et ideo conveniens poena peccati originalis est subtractio gratiæ, et per consequens visionis divinæ, ad quam homo per gratiam ordinatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod homo frustra et vane factus esset, si beatitudinem consequi non posset, sicut quælibet res quæ non potest consequi ultimum finem. Unde ne homo frustra et vane factus esset, cum peccato originali nascens, a principio humani generis proposuit Deus homini remedium, per quod ab hac vanitate liberaretur, scilicet ipsum mediatorem Deum et hominem Jesum Christum per cuius fidem impedimentum peccati originalis subtrahi posset. Unde in Psal. XXXVII, 48, dicitur : *Memorare quæ mea substantia; nunquid enim vane constituiisti omnes filios hominum?* quod exponens Glossa (August., concione in Psal. LXXXVIII, a med.), dicit, quod David petit incarnationem Filii, qui de sua substantia carnem assumpsit erat, et per ipsum homines erant a vanitate liberandi.

AD SECUNDUM dicendum, quod anima hujus pueri qui sine baptismo decedit, non punitur carentia visionis divinæ propter peccatum Adæ, secundum quod fuit personale peccatum ejus; sed punitur pro infectione originalis culpæ, quam incurrit ex unione ad corpus, quod a primo parente traditur secundum seminalem rationem. Injustum enim esset ut derivaretur reatus poenæ nisi et derivaretur infectio culpæ; unde Apostolus,

Rom., v, 12, præmittit derivationem culpæ derivationi poenæ, dicens : *Per unum hominem peccatum in mundum intravit, et per peccatum mors*.

AD TERTIUM dicendum, quod gravitas alicujus poenæ potest attendi dupliciter. Uno modo ex parte ipsius boni quod privatur per malum poenæ; et sic carentia visionis divinæ et fruitionis Dei, est gravissima poenarum. Alio modo per comparisonem ad eum qui punitur; et sic tanto est gravior poena, quanto id quod subtrahitur est magis proprium et connaturale ei cui subtrahitur; sicut magis diceremus puniri hominem si auferretur ei patrimonium suum, quam si impediretur ne perveniret ad regnum quod ei non debetur. Et per hunc modum dicitur esse mitissima omnium poenarum sola carentia visionis divinæ, inquantum visio divinæ essentialis est quoddam bonum omnino supernaturale.

AD QUARTUM dicendum, quod bonum creatum additum bono increato non facit majus bonum, nec magis beatum. Cujus ratio est, quia si duo participantia conjungantur, augetur potest in eis id quod participatur; sed si participans addatur ei quod est per essentialiam tale, non facit aliquid majus; sicut duo calida adjuncta ad invicem, possunt facere magis calidum; sed si esset aliquid quod esset calor per essentialiam suam subsistens, ex nullius calidi additione intenderetur. Cum ergo Deus sit ipsa essentialia bonitatis, ut Dionysius dicit (in lib. de divin. Nomin., cap. 1, a med.), omnia autem alia sint bona per participationem, ex nullius boni additione fit Deus magis bonus; quia cujuslibet rei alterius bonitas continetur in ipso. Unde cum beatitudo nihil sit aliud quam adeptio boni perfecti, quodcumque aliud bonum superaddatur divinæ visioni aut fruitioni, non facit magis beatum; alioquin Deus esset factus beatorum condendo creaturas. Nec tamen est eadem ratio de beatitudine et miseria; quia sicut beatitudo consistit in conjunctione ad Deum, ita miseria consistit in recessu a Deo; a cuius quidem similitudine et participatione recedit quis per cujuslibet boni privationem; unde quodlibet bonum privatum facit magis miserum, licet non quodlibet bonum additum faciat magis beatum; quia per bonum additum homo non magis Deo adhæret quam si ei immediate conjungatur; sed per bonum subtractum magis ab eo elongatur.

AD QUINTUM dicendum, quod additio præmii accidentalitatis non facit magis beatum; quia præmium accidentale attenditur secundum aliquid bonum creatum, vera autem beatitudo hominis attenditur solum secundum bonum increatum. Sed sicut bonum creatum est quædam similitudo et participatio boni increati; ita adeptio boni creati est quædam similitudinaria beatitudo, per quam tamen vera beatitudo non augetur.

AD SEXTUM dicendum, quod sicut punctum non auget lineam, ita bonum creatum non auget beatitudinem.

SEPTIMUM ET OCTAVUM concedimus : qui enim divina visione et fruitione privatur, ipso Deo privatur.

AD NONUM dicendum, quod peccatum veniale originali comparatum, quodammodo est majus, et quodammodo est minus. Peccatum enim veniale comparatum huic personæ vel illi, magis habet de ratione peccati quam peccatum originale; quia peccatum veniale est peccatum voluntarium voluntate hujus personæ, non autem peccatum originale. Sed originale peccatum comparatum ad naturam est gravius; quia privata naturam majori bono quam peccatum veniale privet personam, scilicet bono gratiæ; et propter hoc debetur ei carentia visionis divinæ; quia ad visionem divinam non pervenitur nisi per gratiam, quam veniale peccatum non excludit.

AD DECIMUM dicendum, quod perpetuitas pœnæ consequitur perpetuitatem culpæ, quæ provenit ex carentia gratiæ: quia culpa non potest remitti nisi per gratiam. Et quia per peccatum originale excluditur gratia, non autem per peccatum veniale; ideo peccato originali debetur pœna perpetua, non autem peccato veniali.

AD UNDECIMUM dicendum, quod iste puer decedens sine baptismo, laboravit quidem vitio alieno quantum ad causam, quia scilicet peccatum ab alio traxit; laboravit tamen vitio proprio, in quantum a primo parente culpam contraxit; et ideo dignus est misericordia diminuente, non tamen totaliter relaxante.

AD DUODECIMUM dicendum, quod puer iste sine baptismo decedens non habet reatum ex hoc quod non fecit aliquid, hoc enim esset peccatum omissionis; sed habet reatum ex eo quod infectionem culpæ originalis contraxit.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit secundum opinionem ponentium quod gratia gratum faciens non includatur in ratione originalis justitiæ; quod tamen credo esse falsum; quia cum originalis justitia primordialiter consistat in subjectione humanæ mentis ad Deum, quæ firma esse non potest nisi per gratiam, justitia originalis sine gratia esse non potuit. Et ideo habenti originale iustitiam debebatur visio divina. Sed tamen prædicta opinione supposita, adhuc ratio non concludit; quia licet originalis justitia gratiam non includeret, tamen erat quædam dispositio quæ præexigebatur ad gratiam; et ideo quod contrariatur originalis justitiæ, contrariatur etiam gratiæ, sicut quod contrariatur justitiæ naturali, contrariatur gratiæ, ut furtum, homicidium et alia hujusmodi.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod si vir non potuisset resistere persuasioni mulieris, sufficienter excusatus fuisset a peccato actuali, quod propria voluntate committitur; et sic etiam anima hujus pueri excusata est a reatu actualis peccati, non autem a reatu originalis, cujus infectionem contrahit per unionem ad carnem.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod homo in solis naturalibus constitutus careret quidem visione divina, si sic decederet; sed tamen non competeret ei debitum non habendi. Aliud est enim non debere habere, quod non habet rationem pœnæ, sed defectus tantum; et aliud debere non habere, quod habet rationem pœnæ.

ARTICULUS II. — *Utrum peccato originali debeatur pœna sensus.*

Secundo quæritur, utrum peccato originali debeatur pœna sensus. Et videtur quod sic. Dicit enim Augustinus in Hypognost. (lib. de Fide et op., cap. III, parum ante med.), quod parvuli decedentes sine baptismo experientur gehennam. Sed gehenna nominat pœnam sensus. Ergo peccato originali debetur pœna sensus.

2. Præterea, Augustinus (Fulgentius) dicit in lib. de Fide ad Petrum (cap. XXVII): *Firmiter tene et nullatenus dubites, parvulos qui sine sacramento baptismatis de hoc sæculo transierunt, æterno supplicio puniendos.* Sed supplicium nominat pœnam sensus. Ergo peccato originali debetur pœna sensus.

3. Præterea, Gregorius dicit in IX Moral. (cap. XII, in nov. exemp.), super illud Job: *Multiplicavit vulnera mea sine causa, quod a culpa originali sacramento non liberant; et licet ex proprio nihil egerint, tamen illuc ad tormenta perveniunt.* Sed tormentum nominat pœnam sensus. Ergo peccato originali debetur pœna sensus.

4. Præterea, peccatum originale hujus pueri videtur esse ejusdem speciei cum peccato actuali primi parentis, cum procedat ab eo sicut effectus a propria causa. Sed peccato actuali primi parentis debetur pœna sensus. Ergo et peccato originali hujus pueri.

5. Præterea, agens conjunctum passibili inducit pœnam sensus. Sed animæ puerorum sunt passibiles, et etiam corpora post resurrectionem; cum non habeant dotem impassibilitatis. Ergo ad præsentiam ignis pœnam sensus patientur.

6. Præterea, post iudicium pœna peccatorum consummabitur. Sed pœna puerorum sine baptismo decedentium, qui pro solo originali puniuntur, non posset post iudicium consummari, nisi carentiæ visionis divinæ, quam nunquam non (1) sustinent, aliqua pœna sensus adderetur. Ergo peccato originali debetur pœna sensus.

7. Præterea, pœna debetur culpæ. Sed causa peccati originalis est caro. Cum ergo carni non debeatur aliqua pœna nisi sensus, videtur quod peccato originali debeatur maxime pœna sensus.

8. Præterea, si aliquis decedat cum peccato originali et

(1) Al. desit non. Forte legendum quam jam sustinent.

veniali simul, patietur perpetuo pœnam sensus. Sed pœna perpetua non debetur peccato veniali. Ergo debetur peccato originali pœna sensibilis perpetua.

Sed contra est quod Bernardus dicit (serm. III de Resurrect., parum ante med.), quod *sola propria voluntas ardet in inferno*. Sed originale peccatum non est peccatum propriæ voluntatis, immo consequitur ex voluntate aliena. Ergo peccato originali non debetur pœna sensus.

Præterea, Innocentius III dicit in Decretali (lib. III, titulo XLII, qui est de baptismo et ejus effectu, cap. *Majores*), quod pœna sensus debetur peccato actuali. Sed originale peccatum non est actuale. Ergo ei pœna sensus non debetur.

Respondendo dicendum, quod communiter dicitur: Peccato originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni, scilicet carentia visionis divinæ. Et hoc videtur esse rationabile propter tria. Primo quidem, quia persona quælibet est alicujus naturæ suppositum; et ideo ad ea quæ sunt naturæ, per se et immediate ordinatur; ad ea vero quæ sunt supra naturam, ordinatur mediante natura. Quod ergo detrimentum aliquod patiatur aliqua persona in his quæ sunt supra naturam, potest contingere vel ex vitio naturæ, vel ex vitio personæ; quod autem detrimentum patiatur in his quæ sunt naturæ, hoc non videtur posse contingere nisi propter vitium proprium personæ. Ut autem ex præmissis patet, peccatum originale est vitium naturæ, peccatum autem actuale est vitium personæ. Gratia autem et visio divina sunt supra naturam humanam; et ideo privato gratiæ et carentia visionis divinæ debentur alicui personæ non solum propter actuale peccatum, sed etiam propter originale. Pœna autem sensus opponitur integritati naturæ et bonæ ejus habitudini, et ideo pœna sensus non debetur alicui nisi propter peccatum actuale. Secundo, quia pœna proportionatur culpæ; et ideo peccato actuali mortali, in quo invenitur aversio ab incommutabili bono et conversio ad bonum commutabile, debetur et pœna damni, scilicet carentia visionis divinæ respondens aversioni, et pœna sensus respondens conversioni. Sed in peccato originali non est conversio, sed sola aversio, vel aliquid aversioni respondens, scilicet destitutio animæ a justitia originali: et ideo peccato originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni, scilicet carentia visionis divinæ. Tertio, quia pœna sensus nunquam debetur habituali dispositioni: non enim aliquis punitur ex hoc quod est habilis ad furandum, sed ex hoc quod actu furatur; sed habituali privationi absque omni actu debetur aliquid damnium; puta, qui non habet scientiam litterarum, ex hoc ipso indignus est promotione ad episcopalem dignitatem. In peccato autem originali invenitur quidem concupiscentia per modum habitualis dispositionis, quæ parvulum facit habitilem ad concupiscendum, ut

Augustinus dicit (serm. XLV de Tempore), adultum autem actu concupiscentem. Et ideo parvulo defuncto cum originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni: quia scilicet non est idoneus perducî ad visionem divinam propter privationem originalis justitiæ.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod nomen tormenti, supplicii, gehennæ, et cruciatus, vel si quid simile in dietis sanctorum invenitur, est large accipiendum pro pœna, ut ponatur species pro genere. Ideo autem sancti tali modo loquendi usi sunt, ut detestabilem redderent errorem Pelagianorum, qui asserbant in parvulis nullum peccatum esse, nec eis aliquam pœnam deberi.

Et per hoc patet solutio AD SECUNDUM et TERTIUM et ad omnia similia.

AD QUARTUM dicendum, quod in uno peccato primi parentis omnes peccaverunt, ut Apostolus dicit, Rom., vii, sed ad illud unum peccatum non omnes eodem modo se habent; pertinet enim illud peccatum ad Adam per propriam voluntatem, et est ejus actuale peccatum; et ideo et pro hujusmodi peccato pœna actualis debebatur: sed ad alios pertinet per originem, et non per actualem voluntatem; et ideo aliis pro hujusmodi peccato non debetur pœna sensus.

AD QUINTUM dicendum, quod in statu futuræ vitæ, ignis et alia hujusmodi activa non agunt in animas aut in corpora hominum secundum necessitatem naturæ, sed magis secundum ordinem divinæ justitiæ: quia ille status est recipiendi pro meritis. Unde cum divina justitia non exigit quod pueris, qui cum solo originali peccato decedunt, pœna sensus debeatur, nihil ab hujusmodi activis tales patientur.

AD SEXTUM dicendum, quod pœna puerorum cum originali decedentium, post judicium consummabitur in quantum ipsi qui puniuntur hac pœna, consummati erunt per corporum resumptionem.

AD SEPTIMUM dicendum, quod quamvis peccatum originale per carnem derivetur ad animam, non tamen habet rationem culpæ nisi secundum quod pertingit ad animam; et ideo pœna non debetur dispositioni carnis; et si aliquando caro puniatur, hoc est propter animæ culpam.

AD OCTAVUM dicendum, quod hæc positio non videtur multis esse possibilis, quod aliquis decedat cum peccato originali et veniali tantum: quia defectus ætatis quamdiu excusat a peccato mortali, multo magis excusat a peccato veniali propter defectum usus rationis. Postquam vero usum rationis habent, tenentur salutis suæ curam agere: quod si fecerint, jam absque peccato originali erunt, gratia superveniente: si autem non fecerint, talis omissio est eis peccatum mortale. Si tamen esset possibile quod aliquis cum peccato

originali et veniali decederet, dico quod puniretur poena sensus æterna. Eternitas enim poenæ, ut dictum est, concomitatur carentiam gratiæ, ex qua provenit æternitas culpæ. Et inde est quod peccatum veniale in eo qui recedit cum mortali, quia nunquam remittitur, æterna poena punitur propter gratiæ carentiam. Et similis ratio esset, si quis decederet cum originali et veniali peccato.

ARTICULUS III. — *Utrum patiantur afflictionem interioris doloris qui cum solo originali decedunt.*

Tertio quæritur, utrum patiantur afflictionem interioris doloris qui cum solo originali decedunt. Et videtur quod sic. Omne enim quod naturaliter desideratur, si non habeatur quando est tempus habendi, causat afflictionem et dolorem: sicut patet, si quis cibum non habeat quando est naturæ necessarius. Sed homo naturaliter appetit beatitudinem: tempus autem habendi ipsam est post hanc vitam. Cum ergo illi qui cum peccato originali decedunt, beatitudinem non consequantur, quia carent visione divina, videtur quod afflictionem patiantur.

2. Præterea, sicut pueri baptizati se habent ad meritum Christi, ita non baptizati se habent ad demeritum Adæ. Sed pueri baptizati gaudent propter meritum Christi. Ergo pueri non baptizati dolent propter demeritum Adæ.

3. Præterea, de ratione poenæ est quod sit contraria voluntati. Sed omne quod est contrarium voluntati est contristans, ut auctor est Philosophus in V Metaphys. (com. vi). Ergo si patiantur aliquam poenam, oportet quod inde tristentur.

4. Præterea, in perpetuum separari ab eo quem quis amat est maxime afflictivum. Sed pueri naturaliter Deum amant. Ergo cum sciant se ab eo in perpetuum separatos, videtur quod hoc non possit esse sine afflictione.

Sed contra, dolor poenæ, seu afflictio poenæ, debetur delectationis culpæ, secundum illud Apoc., xviii, 7: *Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date ei tormentum et luctum*. Sed in peccato originali nulla fuit delectatio. Ergo neque in poena erit aliquis dolor sive afflictio.

Respondeo dicendum, quod aliqui posuerunt quod pueri sentiant aliquem dolorem vel afflictionem interiorem ex carentia visionis divine, licet iste dolor non habeat in eis rationem vermis conscientiæ: quia non sunt sibi conscius quod in eorum potestate fuerit culpam originalem vitare. Sed nulla ratio videtur esse quare subtrahatur eis exterior poena sensus, si attribuitur eis interior afflictio, quæ est multo magis poenalis, et magis opponitur mitissimæ poenæ, quam Augustinus (Enchir, cap. xciii) eis attribuit. Et ideo aliis videtur et melius, quod nullam afflictionem etiam interiorem sentiant. Et huius

rationem aliqui diversimode assignant. Quidam enim dicunt, quod animæ puerorum cum originali decedunt sunt in tantis tenebris ignorantie constitutæ quod nesciunt se ad beatitudinem esse factas, nec aliquid circa hoc cogitant, et ideo nullam patiuntur de hoc afflictionem. Sed hoc non videtur convenienter dici. Primo quidem, quia cum in pueris non sit peccatum actuale quod est proprie peccatum personale, non debetur eis ut detrimentum aliquod patiantur in naturalibus bonis, secundum rationem supra assignatam. Est autem naturale animæ separatæ, ut non minus, sed magis in cognitione vigeat quam animæ quæ sunt hic; et ideo non est probabile quod tantam ignorantiam patiantur. Secundo, quia secundum hoc illi qui sunt damnati in inferno, melioris conditionis (1) essent quantum ad nobiliorem sui partem, scilicet intellectum, in minoribus ignorantie tenebris existentes; et nullus est, ut Augustinus dicit (lib. XI de Civit. Dei, cap. xxvii, a med.), qui non mallet dolorem pati cum sanæ mente quam gaudere insanus. Et ideo alii assignant causam huius quod non affliguntur, ex dispositione voluntatis ipsorum. Non enim post mortem in anima mutatur dispositio voluntatis neque in bonum neque in malum. Unde cum pueri ante usum rationis non habeant actum inordinatum voluntatis, neque etiam post mortem habebunt. Non est autem absque inordinatione voluntatis quod aliquis doleat se non habere quod nunquam potuit adipisci; sicut inordinatum esset, si aliquis rusticus doleat de hoc quod non esset regnum adeptus. Quia ergo pueri post mortem sciunt se nunquam potuisse illam gloriam cœlestem adipisci, ex ejus carentia non dolebunt. Possumus tamen utrumque conjungentes mediam viam tenere, ut dicamus quod animæ puerorum naturali quidem cognitione non carent, qualis debetur animæ separatæ secundum suam naturam, sed carent supernaturali cognitione, quæ hic in nobis per fidem plantatur, eo quod nec hic fidem habuerunt in actu, nec sacramentum fidei susceperunt. Pertinet autem ad naturale cognitionem quod anima sciat se propter beatitudinem creatam, et quod beatitudo consistit in adptione perfecti boni; sed quod illud bonum perfectum, ad quod homo factus est, sit illa gloria quam sancti possident, est supra cognitionem naturalem. Unde Apostolus dicit, I ad Corinth., ii, 9, quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ preparavit Deus diligentibus se*; et postea subdit: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum*; quæ quidem revelatio ad fidem pertinet. Et ideo se privati tali bono, animæ puerorum non cognoscunt, et propter hoc non dolent; sed hoc quod per naturam habent, absque dolore possident.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod animæ puerorum in pec-

(1) *Al. cognitionis.*

cato originali decedentium cognoscunt quidem beatitudinem in generali secundum communem rationem, non autem in speciali; et ideo de ejus amissione non dolent.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut Apostolus dicit, Roman. v, majus est donum Christi quam peccatum Adæ; et ideo non oportet, si pueri baptizati gaudent propter meritum Christi, quod non baptizati doleant propter peccatum Adæ.

AD TERTIUM dicendum, quod poena non semper respondet actuali voluntati; puta, cum aliquis absens infamatur, aut etiam bonis suis spoliatur se ignorante: sed oportet quod poena semper sit vel contra actualem voluntatem, vel etiam habitualem, vel saltem contra inclinationem naturalem, ut supra, quæst. I de malo, art. 4 et 5, dictum est, cum de malo poenæ ageretur.

AD QUARTUM dicendum, quod pueri in originali decedentes, sunt quidem separati a Deo perpetuo quantum ad amissionem gloriæ quam ignorant, non tamen quantum ad participationem naturalium honorum quæ cognoscunt.

ARTICULUS IV. — *Utrum mors et alii defectus hujus vitæ sint poena originalis peccati.* (I-II part. quæst. LXXXV, per tot.)

Quarto quæritur, utrum mors et alii defectus hujus vitæ sint poena originalis peccati. Et videtur quod non. Dicit enim Seneca (lib. VI naturalium Quæstionum, in fine illius): *Mors est hominis natura, non poena.* Eadem ergo ratione nec alii defectus qui ad mortem ordinantur.

2. Præterea, quidquid communiter invenitur in multis, convenit eis ratione alicujus quod in eis communiter invenitur. Sed mors et alii defectus ad ipsam ordinati, communes sunt homini et aliis animalibus. Ergo secundum aliquid commune inveniuntur in eis. Sed aliis animalibus non conveniunt ratione culpæ, quæ in eis esse non potest. Ergo nec hominibus; et sic non sunt poena originalis peccati.

3. Præterea, poena debet esse proportionabilis peccato (1): Deut., xxv, 2: *Pro mensura delicti erit et plagarum modus.* Sed culpa originalis est æqualis omnibus qui ex Adam nascuntur; defectus autem prædicti non sunt æquales: quia quidam statim nascuntur ægrotati, quidam diversimode læsi, quidam bene dispositi. Hujusmodi ergo defectus non sunt poena originalis peccati.

4. Præterea, hujusmodi defectus sunt quedam poena sensus. Sed poena sensus debetur peccato propter conversionem indubitam ad bonum commutabile: quæ quidem conversio non est in originali peccato. Ergo hujusmodi defectus non respondet ei pro poena.

5. Præterea, gravius puniuntur homines post hanc vitam

(1) *Id. ut est Deut.*

quam in hac vita. Sed post hanc vitam non debetur peccato originali poena sensus, ut dictum est. Ergo nec in hac vita; et sic idem quod prius.

6. Præterea, poena respondet culpæ. Sed culpa pertinet ad hominem in quantum est homo. Cum ergo mors et alia hujusmodi non sint hominis in eo quod homo, quia etiam aliis insunt; videtur quod hujusmodi defectus non sint poenæ.

7. Præterea, peccatum originale est privatio originalis justitiæ, quæ inerat homini secundum animam. Sed hujusmodi defectus pertinent ad corpus. Non ergo respondent peccato originali pro poena.

8. Præterea, si Adam non peccasset, filii ejus peccare potuissent; et si peccassent, morerentur. Sed non propter originale peccatum, quod in eis non fuisset. Ergo mors non est poena peccati originalis.

Sed contra est quod dicitur, Roman., vi, 23: *Stipendia peccati mors*; et Rom., viii, 10: *Corpus mortuum est propter peccatum.*

Præterea, Genes., ii, 17, dicitur: *Quacumque die comederitis, morte moriemini.*

Præterea, Augustinus dicit (in XIII de Trin., cap. xvi, et xv de Civit. Dei, et contra epistolam fundamenti), quod hujusmodi defectus veniunt de damnatione peccati. Isidorus etiam dicit (in libro de summo Bono), quod si homo non peccasset, nec eum aqua submergeret, nec ignis combureret, nec alia hujusmodi provenirent. Ergo omnes hujusmodi defectus sunt poena peccati originalis.

Respondeo dicendum, quod absque omni dubio secundum fidem catholicam tenendum est, quod mors et omnes hujusmodi defectus præsentis vitæ, sunt poena peccati originalis. Sed sciendum est, quod duplex est poena. Una quidem quasi taxata pro peccato, alia vero concomitans: sicut videmus quod iudex pro aliquo crimine facit aliquem hominem excæcari; sed ad cæcitatem ejus consequuntur multa incommoda, puta quod mendicat, et alia hujusmodi: sed ipsa cæcitas est poena taxata pro peccato: ad hoc enim intendit iudex ut peccantem visu privet, sed defectus consequentes non ponderat: unde contingit quod si plures propter idem peccatum excæcentur, in uno consequuntur plura incommoda quam in alio. Nec tamen hoc redundat in justitiam iudicis: quia hujusmodi incommoda non erant ab eo pro peccato inflictæ, sed consequentur per accidens quantum ad ejus intentionem. Et similiter potest dici in proposito. Nam homini in primordio suæ conditionis fuerat a Deo datum quoddam auxilium originalis justitiæ, per quod præservabatur ab omnibus hujusmodi defectibus: quo quidem auxilio privata est tota humana natura propter peccatum primi parentis, ut ex supradictis patet: ad cuius auxilii privationem

consequuntur diversa incommoda, quæ diversimode inveniuntur in diversis, licet habeant æqualem culpam originalis peccati. Hoc tamen interesse videtur inter Deum punientem et hominem iudicem, quod homo iudex non potest prævidere eventus sequentes; unde nec eos potest ponderare, dum infert poenam pro culpa: propter quod rationabiliter hujusmodi incommodorum inæqualitas, ejus justitiæ non derogat; sed Deus omnes eventus futuros pronoscit, unde videretur ad ejus injustitiã pertinere, si æqualiter subjacentibus culpæ, inæqualiter hujusmodi incommoda provenirent.

Ad hanc ergo dubitationem tollendam posuit Origenes (lib. I Periã., cap. vii et viii), quod animæ antequam corporibus unirentur, diversa merita habuerunt, pro quorum diversitate consequuntur in corporibus quibus uniuuntur, majora vel minora incommoda: et inde est, ut ipse dicit, quod quidam mox nati vexantur a dæmone, vel ceci nascuntur, vel aliqua hujusmodi incommoda patiuntur. Sed hoc repugnat apostolicæ doctrinæ; dicit enim Apostolus, Rom., ix, 2, de Jacob et Esau loquens: *Cum nondum nati essent aut aliquid boni vel mali egissent, etc.* Eadem autem est ratio de omnibus. Unde non est dicendum, quod animæ habuerint merita bona vel mala, antequam corporibus unirentur. Est etiam contra rationem. Nam cum naturaliter anima sit pars humanæ naturæ, imperfecta est sine corpore existens, sicut est quælibet pars separata a toto. Inconveniens autem fuisset quod Deus ab imperfectis suam operationem inciperet; unde non est rationabile quod animam creaverit ante corpus, sicut neque quod manum formaverit extra hominem.

Et ideo aliter est dicendum, quod hujusmodi diversitas quæ circa hos defectus accidit in hominibus, est a Deo prævisa et ordinata, non quidem propter aliqua merita in alia vita existentia, sed quandoque quidem propter aliqua peccata parentum. Cum enim filius sit aliquid patris secundum corpus quod ab ipso trahit, non autem secundum animam, quæ immediate a Deo creatur; non est inconveniens quod pro peccato patris filius corporaliter puniatur, licet non poena spirituali, quæ pertinet ad animam, sicut etiam homo punitur in aliis rebus suis. Quandoque vero ordinantur hujusmodi defectus non ut poena peccati aliquis, sed ut remedium contra peccatum sequens, vel propter profectum virtutis, aut ejus qui hoc patitur, aut alterius; sicut Dominus dicit, Joan., ix, 3, de cæco nato: *Neque hic peccavit neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo;* quod expediens erat ad humanam salutem. Sed hoc ipsum quod homo talis conditionis est ut ei subveniatur, vel ad vitandum peccatum, vel ad profectum virtutis per hujusmodi incommoda sive defectus, ad infirmitatem humanæ naturæ pertinet, quæ ex peccato primi parentis derivatur; sicut quod

corpus hominis sit sic dispositum quod ad eum sanandum indigeat sectione, ad ejus infirmitatem pertinet. Et ideo omnes isti defectus respondent peccato originali ut poena concomitans.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illud auxilium datum homini a Deo, scilicet originalis justitia, fuit gratuitum; unde per rationem considerari non potuit; et ideo Seneca et alii gentiles Philosophi non consideraverunt hujusmodi defectus sub ratione poenæ.

AD SECUNDUM dicendum, quod aliis animalibus non fuit hujusmodi auxilium collatum, nec per culpam aliquid ante perdidissent unde hujusmodi incommoda sequerentur, sicut est in hominibus; et ideo non est similis ratio; sicut in eo qui cæspit propter cæcitatem in qua natus est, hujusmodi cæspitatio non habet rationem poenæ quantum ad justitiam humanam, sed naturalis defectus; in eo autem qui cæcatus est propter crimen, habet rationem poenæ.

AD TERTIUM dicendum, quod hujusmodi defectus non sunt poena taxata pro peccato, sed poena concomitans, ut dictum est, in corp. art.

AD QUARTUM dicendum, quod poena sensus taxata non debetur nisi conversioni actuali; sed alia ratio est de poena concomitante.

AD QUINTUM dicendum, quod post mortem non est status proficiendi ad virtutem, vel deficiendi per peccatum; sed recipiendi pro meritis; unde omnes defectus qui sunt post mortem, taxantur pro culpa; non autem ordiantur vel ad profectum virtutis vel ad evitacionem peccati; et inde est quod pueris post mortem non debetur poena sensus.

AD SEXTUM dicendum, quod aliquid quod in homine habet rationem culpæ, ut occidere hominem, potest quidem esse in aliis animalibus, non tamen habens rationem culpæ, quæ consistit in hoc quod sit secundum voluntatem, quæ in brutis esse non potest; et similiter defectus qui sunt communes homini et aliis animalibus, in homine habent rationem poenæ, quæ consistit in hoc quod sit contra voluntatem, non autem in aliis animalibus. Nam ratio poenæ et culpæ est hominis secundum quod homo.

AD SEPTIMUM dicendum, quod per justitiã originalem conservabatur debita habitudo corporis sub anima, quamvis ipsa in anima esset; et ideo convenienter ad peccatum originale, quo privatur originalis justitia, sequuntur defectus corporales.

AD OCTAVUM dicendum, quod secundum quosdam, si Adam non peccasset tentatus, statim confirmatus fuisset in justitia, et omnes posteri ejus confirmati in justitia nascerentur; et secundum hoc objectio locum non habet. Sed hoc credo esse

falsum; quia corporis conditio in primo statu respondebat conditioni animæ; unde quamdiu corpus erat animale, et anima erat mutabilis nondum perfecte spiritualis effecta. Generare autem pertinet ad animalem vitam: unde sequitur quod filii Adam non nascerentur in iustitia confirmati. Si ergo aliquis ex posteris Adam peccasset, eo non peccante, moreretur quidem propter suum peccatum actuale sicut Adam mortuus fuit; sed posteri ejus morerentur propter peccatum originale.

ARTICULUS V. — *Utrum mors et hujusmodi defectus sint homini naturales.* (I-II part., quæst. LXXXV, art. 6.)

Quinto quæritur, utrum mors et hujusmodi defectus sint homini naturales. Et videtur quod sic. Corpus enim hominis componitur ex contrariis. Sed omne compositum ex contrariis, est naturaliter corruptibile. Ergo homo naturaliter est mortalis, et per consequens ceteris defectibus subjectus.

2. Sed dicendum, quod hoc quod corpus hominis dissolvatur propter contrarietatem in ipso existentem, accipit ex subtractione originalis iustitiæ; unde non est naturale, sed penale. — Sed contra, si mors et corruptio sequitur in homine per subtractionem originalis iustitiæ quæ hos defectus prohibebat, sequitur quod hujusmodi defectus causantur ex peccato, sicut a removente prohibens. Sed motus qui sequitur ex remotione prohibentis, est naturalis, etiam si removens prohibens sit agens voluntarium; sicut cum aliquis homo movet columnam, cadit lapis superpositus, et motus ejus est naturalis. Ergo nihilominus mors et corruptio sunt naturales homini.

3. Præterea, homo in primo statu fuit immortalis, quasi potens non mori; in ultimo autem statu erit immortalis, quasi non potens mori; in medio autem statu est omnibus modis mortalis, quasi necesse habens mori. Sed immortalitas ultimi status non erit naturalis, sed per gratiam consummatam, quæ est gloria. Ergo neque immortalitas primi status fuit naturalis. Mori ergo fuit naturale.

4. Præterea, homo secundum conditionem suæ naturæ, si sibi relinquitur, moritur; sed quod in primo statu conservaretur a morte, hoc erat per aliquid donum divinitus datum. Sed si aliquid fiat a Deo in re aliqua præter ejus naturam, nihilominus sua dispositio est ei naturalis; sicut si Deus faceret aquam ferventem, nihilominus esset naturaliter frigida. Ergo nihilominus homo in primo statu erat naturaliter mortalis.

5. Præterea, sicut homini supernaturaliter datum est quod posset non mori, ita supernaturaliter ei datur quod possit Deum videre. Sed hoc quod homo careat divina visione, non est contra naturam. Ergo neque etiam quod careat immortalitate. Mors ergo non est contra naturam.

6. Præterea, corpus hominis etiam ante peccatum, compo-

situm erat ex quatuor elementis, et ita in eo erant qualitates activæ et passivæ. Ad has autem naturaliter sequitur corruptio; agens enim naturaliter assimilatur sibi patiens; quo facto corrumpitur passum, et per consequens ipsum compositum. Ergo corpus hominis etiam ante peccatum, naturaliter erat corruptibile.

7. Præterea, vita hominis conservatur per actionem naturalis caloris, quod est agens naturale. Sed omne agens naturale in agendo aliquam diminutionem patitur; agit enim passum, secundum Philosophum (lib. I de Generat., com. LIII). Omne autem finitum, si continue aliquid ab eo abiciatur, necesse est quod totaliter consumatur. Cum ergo calor naturalis in corpore hominis fuerit finitus, necesse est quod tandem consumeretur secundum suam naturam; et ita homo naturaliter mortuus fuisset etiam ante peccatum.

8. Præterea, corpus hominis finitum erat. In eo autem fiebat deperditio; alioquin cibo non indigisset. Cum ergo per continuam deperditionem quodlibet finitum quandoque consumatur, videtur quod necesse fuerit naturaliter corpus hominis corrumpi etiam ante peccatum.

9. Præterea, Augustinus dicit (lib. LXXXIII Qq., quæst. XIX), quod posse non mori conveniebat homini ex beneficio ligni vitæ. Sed hoc videtur esse impossibile; quia si lignum vitæ corruptibile erat, incorruptionem præstare non poterat; si autem erat incorruptibile, in usum hominis venire non poterat per modum nutrimenti. Ergo posse non mori non inerat homini; sed naturaliter et ex necessitate mortuus fuisset.

10. Præterea, quod de se est possibile, nunquam per aliud fit necessarium: unde quod est per se corruptibile, nunquam per aliud potest fieri incorruptibile, corruptibile enim et incorruptibile differunt secundum genus, ut dicitur in X Metaph. (com. xxvi). Eorum autem quæ genere differunt, non est transmutatio in invicem. Sed corpus hominis secundum seipsum corruptibile erat, utpote ex contrariis compositum. Ergo nullo modo per aliud poterat fieri incorruptibile. Sic ergo naturaliter moreretur, etiam si non peccasset.

11. Præterea, si homo ante peccatum non poterat non mori, aut posse non mori erat gratiæ, aut naturæ: si gratiæ, ergo poterat mori; quod est contra Magistrum (xxiv dist., II lib. Sentent.); si autem erat naturæ, ergo potuit quidem vulnerari, sed non totaliter tolli; homo enim per peccatum spoliatus est gratuitis, et vulneratus in naturalibus, ut dicitur in Glossa (ordinar.), Luc., x. Nullo ergo modo ante peccatum inerat homini posse non mori.

12. Præterea, in omni composito ex contrariis necesse est quod sit inæqualitas, secundum Philosophum. Si enim contraria convenirent æqualiter ad constitutionem mixti, unum non

esset formaliter altero, sed omnia ex æquo essent in actu. Non autem fit ex pluribus unum, nisi unum se habeat ad alterum sicut potentia ad actum. Inæqualitas autem est principium corruptionis ex necessitate: quia id quod est fortius, corrumpit id quod est debilius. Ergo corpus hominis erat ex naturali necessitate corruptibile, etsi homo non peccasset.

13. Præterea, eandem naturam secundum substantiam habet homo ante peccatum et post: alioquin non esset ejusdem speciei. Sed homini post peccatum, secundum naturam suae substantiæ convenit necessitas moriendi; ex hoc scilicet quod materia est in potentia ad aliam formam. Ergo et ante peccatum naturali necessitate mortuus fuisset.

14. Sed diceretur, quod ante peccatum conservabatur a Deo, ne moreretur. — Sed contra, id ad quod sequuntur contradictoria esse simul vera, nunquam fit a Deo. Sed ad hoc quod est aliquid existens in potentia substare actioni agentis et non corrumpi, sequitur contradictoria esse simul, scilicet esse in potentia, et non esse in potentia; nam de ratione existentis in potentia est quod reducat in actum per agens. Non ergo corpus hominis ante peccatum fuisset incorruptibile, Deo corruptionem prohibente.

15. Præterea, Augustinus dicit, VIII super Genes. ad litteram (cap. xxiii et xxiv colligitur, expresse id habet in VII de Civit. Dei. cap. xxx), quod ita Deus res administrat, quod proprios motus eas agere sinit. Sed proprius motus et naturalis corporis ex contrariis compositi est ut in corruptionem tendat. Hoc ergo non prohibebatur a Deo.

16. Præterea, illud quod est supra naturalem ordinem, non potest fieri per aliquam virtutem creatam, quia omnis virtus creata operatur secundum rationes seminales naturæ inditas, ut Augustinus dicit (III de Trin., cap. viii). Justitia autem originalis erat quoddam donum creatum. Ergo ejus virtute non poterat homo a corruptione præservari.

17. Præterea, quod est in omnibus vel in pluribus, non est contra naturam. Sed mors invenitur in omnibus hominibus post peccatum. Ergo non est contra naturam.

Sed contra, omne quod est ad finem, proportionatur fini. Sed homo factus est propter finem perpetuæ beatitudinis. Ergo secundum naturam suam habet perpetuitatem.

Præterea, formæ proportionatur materia secundum naturam. Sed anima intellectiva, quæ est forma humani corporis, est incorruptibilis. Ergo et corpus humanum est naturaliter incorruptibile, et sic mors et corruptio sunt contra naturam humani corporis.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum (in II Physic., com. 1 et v), naturale dicitur dupliciter; vel id quod habet naturam, sicut dicimus corpora naturalia; vel illud quod

consequitur naturam secundum naturam existens, sicut dicimus quod ferri sursum est naturale igni: et sic loquimur nunc de naturali, quod est secundum naturam. Unde cum natura dicatur dupliciter, scilicet forma et materia, dupliciter dicitur aliquid naturale: vel secundum formam, vel secundum materiam. Secundum formam quidem, sicut naturale est igni quod calefaciat, nam actio consequitur formam; secundum materiam autem, sicut aquæ est naturale quod ab igne caleferi possit. Cumque forma sit magis natura quam materia, naturalius est quod est naturale secundum formam quam quod est naturale secundum materiam. Sed id quod consequitur materiam, dupliciter accipi potest: uno modo secundum quod congruit formæ; et hoc est quod agens eligit in materia: alio modo non secundum quod congruit formæ, immo forte repugnat etiam formæ et fini, sed est ex necessitate materiæ; et talis conditio non est electa vel intenta ab agente; sicut artifex qui facit serram ad secundum, quærit ferrum, quia est materia apta ad formam serræ et ad finem ejus propter suam duritiem. Invenitur tamen in ferro aliqua conditio secundum quam ferrum non habet aptitudinem nec ad formam nec ad finem, sicut quod est frangibile vel contrahens rubiginem vel aliquid hujusmodi, quæ sunt impeditiva finis; unde non sunt electa ab agente, sed magis ab agente repudiarentur, si esset possibile. Unde etiam Philosophus dicit (in XIX de Animalibus), quod in accidentibus individui non est quærenda causa finalis sed solum causa materialis: proveniunt enim ex dispositione materiæ, non ex intentione agentis. Sic ergo homini est aliquid naturale secundum suam formam, ut intelligere, velle et alia hujusmodi; aliqua vero sunt ei naturalia secundum suam materiam, quod est corpus. Corporis autem humani conditio dupliciter considerari potest: uno modo secundum aptitudinem ad formam; alio modo secundum id quod consequitur in ipso secundum necessitatem materiæ tantum. Secundum aptitudinem quidem ad formam, necessarium est corpus humanum esse ex elementis compositum, et medie complexionatum. Cum enim anima humana sit intellectiva in potentia, unitur corpori ut per sensus accipiat species intelligibiles, quibus fit intelligens actu. Non enim unio animæ ad corpus est propter corpus, sed propter animam; non enim forma est propter materiam, sed materia propter formam. Primus autem sensuum est tactus, qui quodammodo est fundamentum aliorum; organum autem tactus oportet esse medium inter contraria, ut probatur in II de Anima (com. cvii). Unde corpus congruens tali animæ fuit corpus ex contrariis compositum. Quod autem sequitur ex necessitate materiæ quod sit corruptibile, secundum hanc conditionem non habet aptitudinem ad formam, sed magis repugnantiam ad formam. Et quidem omnis corruptio ejusdemque rei naturalis,

non est secundum convenientiam ad formam; nam cum forma sit principium essendi, corruptio, quæ est via ad non esse, opponitur ei; unde Philosophus dicit (in II de Cael. et Mundo, com. XXXVII), quod corruptio seminum et omnis defectus sunt contra naturam particularem hujus rei determinatæ per formam, quamvis sit secundum naturam universalem, cujus virtute reducitur materia in actum ejuslibet formæ ad quam est in potentia, et uno generato necesse est aliud corrumpi; sed speciali modo corruptio ex necessitate materiæ est præter convenientiam hujus formæ quæ est anima intellectiva. Nam aliæ formæ sunt corruptibiles saltem per accidens; sed anima intellectiva non est corruptibilis nec per se nec per accidens. Unde si in natura inveniri potuisset aliquid corpus ex elementis compositum quod esset incorruptibile, proculdubio tale corpus esset conveniens animæ secundum naturam; sicut si posset inveniri ferrum infrangibile et rubiginem non contrahens, esset convenientissima materia ad serram, et talem artifex quæreret; sed quia talis inveniri non potest, accipit qualem potest, scilicet duram vel frangibilem. Et similiter quia natura non potest inveniri corpus ex elementis compositum quod secundum naturam materiæ sit incorruptibile, aptatur naturaliter animæ incorruptibili corpus organicum licet corruptibile. Sed quia Deus, qui est hominis institutor, hanc necessitatem materiæ sua omnipotentia potuit prohibere ne in actum prodiret, ejus virtute collatum est homini ante peccatum ut a morte præservaretur, quousque tali beneficio se reddidit peccando indignum; sicut et faber præstaret ferro, ex quo operatur, si posset, quod nunquam frangeretur. Sic ergo mors et corruptio naturalis est homini secundum necessitatem materiæ; sed secundum rationem formæ esset ei conveniens immortalitas; ad quam tamen præstandam naturæ principia non sufficient; sed aptitudo quedam naturalis ad eam convenit homini secundum animam; complementum autem ejus est ex supernaturali virtute; sicut Philosophus dicit in II Ethic. (in princ.), quod habemus aptitudinem ad virtutes morales ex natura; sed perficiuntur in nobis per consuetudinem. Et inquantum immortalitas est nobis naturalis, mors et corruptio est nobis contra naturam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio illa procedit ex parte necessitatis materiæ.

Et similiter dicendum AD SECUNDUM.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit de immortalitate non quantum ad aptitudinem, sed quantum ad conservationem.

AD QUARTUM dicendum, quod fervor repugnat aquæ ratione suæ formæ, non autem immortalitas homini, ut dictum est; unde non est simile. Et tamen dicendum est, quod ea quæ

divinitus fiunt in rebus, supra naturam quidem sunt, non autem contra naturam; quia inest cuilibet rei creatæ naturalis subjectio ad Creatorem, multo magis quam corporibus inferioribus ad corpora cœlestia; et tamen ea quæ contingunt in corporibus inferioribus secundum impressionem cœlestium corporum, ut fluxus et refluxus maris, non sunt contra naturam, ut Commentator dicit in III de Cael. et Mundo (com. xx).

AD QUINTUM dicendum, quod visio divina est supra naturam humanam non solum quantum ad naturam, sed etiam quantum ad formam; excedit enim naturam humani intellectus.

AD SEXTUM dicendum, quod ita sunt contrariæ qualitates in corpore mixto sicut sunt contraria elementa in mundo; et sicut contraria elementa non se invicem corrumpunt, quia conservantur per virtutem corporis cœlestis, a quo actiones eorum regulantur, ita contrariæ qualitates in corpore mixto regulantur et conservantur ne se invicem corrumpant, per formam substantialem, quæ est impressio quædam cœlestis corporis: nihil enim in istis inferioribus agit ad speciem nisi per virtutem corporis cœlestis. Unde quamdiu forma habet suum vigorem ex impressione cœlestis corporis conservatur corpus mixtum in esse; et inde est quod corpus cœlestis per accessum et recessum causat generationem et corruptionem in istis inferioribus, et quod durationes omnium corporum inferiorum mensurantur periodo corporum cœlestium. Unde si aliqua forma esset cujus vigor semper remaneret ex impressione suæ causæ, nunquam sequeretur corruptio per actionem qualitatum activarum et passivarum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod licet agentis physici virtus patiendi diminuatur, tamen potest reparari; unde videmus in partibus universi reparationem fieri virtutis activæ, per hoc quod elementa calida, quorum virtus diminuitur in hieme per solis absentiam, reparatur in æstate per solis propinquitatem; et hoc fit in quolibet corpore mixto, quamdiu durat virtus formæ conservantis elementorum mixtionem.

AD OCTAVUM dicendum, quod deperditio humidi quæ fiebat in corpore Adam per actionem caloris naturalis, reparabatur per cibum assumptum; et sic conservari poterat, ne totaliter consumeretur.

AD NONUM dicendum, quod illud quod ex alimento aggeneratur, est quasi extraneum respectu ejus in quo prius fundabatur virtus speciei humanæ. Unde sicut virtus vini per admixtionem aquæ paulatim minoratur, et tandem deficit; ita virtus speciei per admixtionem nutrimenta'is humidi paulatim diminuitur, et tandem deficit; unde animal necesse est diminui, et tandem mori, ut dicitur in I de Generatione. Et contra hunc defectum subveniebat lignum vite, reparando virtutem speciei in pristinum vigorem sua virtute; non tamen ita quod semel

assumptum in alimentum, virtutem daret in perpetuum durandi (corruptibile enim erat, unde perpetuitatis causa per se esse non poterat), sed confortabat virtutem naturalem ad diutius durandum secundum determinatum tempus, quo finito iterum assumi poterat, ut diutius viveret : et sic inde quousque homo transferretur in statum gloriæ in quo jam alimento non indigeret. Sic ergo lignum vitæ coadjuvabat ad immortalitatem; sed principalis causa immortalitatis erat virtus a Deo animæ collata.

AD DECIMUM dicendum, quod id quod de sui natura est possibile, nunquam per aliud fit necessarium secundum suam naturam, ita scilicet quod naturam necessitatis habeat. Tamen quod est possibile ex seipso, fit necessarium per aliud, licet non naturaliter : sicut accidit in omnibus violentis quæ dicuntur necessaria per aliud, ut dicitur in V Metaph. (com. vi).

AD UNDECIMUM dicendum, quod posse non mori gratiæ erat; sed non gratiæ gratum facientis, secundum quosdam; unde homo in statu illo mereri non poterat. Secundum alios autem hoc donum immortalitatis ex gratia gratum faciente procedebat; et homo in statu illo mereri poterat.

AD DUODECIMUM dicendum, quod inæqualitas elementorum conservatur in mixto per virtutem formæ, quamdiu a causa sua conservatur.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod materia est in potentia ad aliam formam; sed tamen ab exteriori agente non potest reduci in actum, nisi illud agens sit fortius quam formæ vigor quem habet ex influenza suæ causæ. Hujus autem formæ quæ est anima humana, causa est solus Deus, cujus virtus excedit in infinitum omnem virtutem alterius agentis : et ideo quamdiu voluit conservare hominem in esse sua virtute, a nullo exteriori vel interiori agente poterat corrumpi : sicut etiam manifeste videmus, quod per virtutem corporis cœlestis formæ materiales conservantur in esse contra actionem corruptentis.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod de ratione potentiæ est quod reducatur in actum ab agente; sed actus unus in potentia existens, impedit reductionem potentiæ in alium actum; unde nisi agens fuerit fortius quam virtus formæ quæ est in materia, sive quam habet ex ipsa, sive quam habet ex conservante, non reducetur in actum per agens exterius : non enim parvus ignis corrumpere potest magnam aquam. Unde non est mirum, si per influxum divinum anima humana potens erat in statu innocentie ad resistendum omni contrario agenti.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod proprios motus rerum qui ad earum perfectionem pertinent, Deus sua gubernatione non impedit; sed motus rerum qui ad earum defectum

pertinent, aliquando a Deo tolluntur ex abundantia bonitatis ipsius.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod ipsa forma est effectus agentis, unde idem est quod agens facit effective, et quod forma facit formaliter; sicut pictor dicitur colorare parietem, et etiam color. Per hunc ergo modum solus Deus effective immortalitatem hominis causat; sed anima causat hoc formaliter per donum sibi divinitus influxum, sive in statu innocentie, sive in statu gloriæ.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod ratio illa procedit de hoc quod est simpliciter contra naturam : hoc enim nullo modo est in omnibus vel in pluribus. Sed mors quodammodo est secundum naturam et quodammodo contra naturam, ut dictum est.

Ad ea vero quæ in contrarium obijciuntur, de facili patet solutio per præmissa. Nam illa beatitudo æterna ad quam homo ordinatur, est supra naturam; unde non oportet quod immortalitas homini conveniat per naturam. Et similiter etiam corpus est proportionatum animæ humanæ, licet sit corruptibile, ut expositum est.